

Istanbulda Esir Pazarı

Bize şimdi gayri tabii geliyor, vaktiyle Amerikadan tutunuz da dünyanın diğer taraflarında esir ticareti vardı. Hattâ Amerikalıların şimal-cenup savaşının sebeplerinden biri de bu esir ticareti idi.

Zamanında alelâde ticaret işi olan esir alışverişi ile uğraşan bir zümre vardı. Bu alışveriş bugün Tavukpazarı denilen yerde, — Çemberli-taşla Nuruosmaniye arasında — yapılırdı: Burada bir pazar vardı. Bu pazar yeri ağaçlı geniş bir meydandı. Bu meydan küçük ahşap kulübe-lerle sınırlanmıştı. Kulübelerin bir kapısı ve bir de kafesli tek penceresi mevcuttu. İçeride kadınlar âdeta yığın halinde doldurulmuştu. Meydanda da erkekler bulunurdu. Bir kısmı ağaçlar altında oturmakta, bazıları da ayakta gezinmekte idiler. Her cins insan; sarı veya kızıl saçlı, mavi gözlü çerkez, kumral veya siyah saçlı, yeşil gözlü gürcü, siyah parlak tenli, kıvrıkcık saçlı, geniş alınlı ve yassı burunlu habes, kumral yeşil gözlü macar veya nemçe kızları ve erkekleri bulunurdu.

Bahçenin içinde mal sahipleriyle alıcılar çubuklarını tüttürerek dolaşır, pazarlık yaparlar, satılacak esiri tekrar tekrar muayene ederler, bütün âzasını gözden geçirirlerdi. Ağzında bir tek dişi bile noksan olanın fiyatından tenzilât yapılırdı. Genç, elinde sanat ve marifeti olanların da değeri fazla idi. 17 nci asırda 13-14 yaşlarında bir Macar kızı 35 düka altına satıldığı görülmüştür(1). 18.inci asra kadar İstanbul hıristiyanları da evlerinde esir kullanırlarken Üçüncü Mustafa zamanında bir fermanla bu menedilmişti(2). Esir kadınların genç ve güzel olanları esir pazarı lojmanlarında değil, evlerde itina ile yetiştirilir, sesi güzel olanlar hanende olarak terbiye edilirdi. Bunlar yüksek sosyeteye satılırdı. 1839 da Sadrâzam bulunan Abaza kölelerinden Hüsrev Paşanın çocuğu olmamıştı. Birçok köle satın alarak terbiye etmiş, okutmuştu. Bu kölelerden sekiz tanesi müşir ve bir haylisi askerî ve mülki yüksek mevkilerde bulunmuşlardı. Eski Sadrâzamlardan Reşit Mehmet Paşa bunlardan biridir(3). Esir pazarının emini, kethüdası, şeyhi vardı. 17.nci asır Türk bestekârlarından meşhur İtrî Mustafa Efendi Dördüncü Mehmet tarafından esirciler şeyhliğine getirilmişti(4).

18.inci asırda esir pazarına genç ve güzel olan Kontes (Potocka) nasılsa düşer.

(Marquis de V...)adında bir Fransız asilzadesi kontesi satın alır. Bu adam az zaman sonra İstanbulu terkeder, Kontesle birlikte Fransaya giderken Kamniçde Hollandalı Kont dö Vitt tarafından büyük bir ihtiramla karşılanır. Güzelliğine hayran olan Hollandalı, Kontese izdivaç teklif eder ve Fransızın elinden alır. İki sene sonra refikası ile beraber Kont Avrupa saraylarını dolaşırken bu defa da Hamburg'da Polonyanın yüksek bir generali kontese âşık olur. Kocasından boşanmaya icbar eder ve evlenir(5).

Bizde esir ticareti 1847 tarihinde İkinci Mahmudun bir fermanı ile lâğvedilmiş ve esir pazarı da dağılmıştır. Fakat cariye satışı İkinci Meşrutiyete kadar devam etmiştir(1908).

Esir kızlar daha 6-7 yaşında iken esirciler tarafından satın alınır, hususi evlerde büyütülür, terbiye edilir, okutulur, 12-14 yaşlar arasında güzelleri seçilir, bunlara daha fazla itina

Kadife Kaleden İzmir
İzmir vue de Kadife Kalé
(Foto Nuri Hamza Rüstem)

olunurdu. Elleri bozulmasın diye kaba iş yaptırılmaz, kırıtmalara, işvebazlıklara alıştırdırıldı. Esirci kadınlar bu kızları kapı kapı dolaşarak satmaya çalışır ve türlü diller dökerdi.

Cariye satın alacak erkek kızın göğsünü, kollarını ve dizlerine kadar bacaklarını muayene edebilirdi. Bu kızlardan bazıları bilerek ortak üstüne giderlerdi. Kızlar umumiyetle konaklara cariyeye olarak girerler ve talihi yaver olanlar nikâhlanırlar, tam mânasiyle hanım efendi olurlardı. Satılacak olan kız bir gece müşterinin evinde alakonulur, uykusu, horlaması kontrol edilir, eğer böyle halleri varsa reddedilir yahut da fiattan düşülürdü. Doktora ve ebeye muayene ettirildikten sonra parası verilirdi. Güzelce bir kız 500-600 altına kadar satılırdı. Kafkas-yada Çerkez kızları umumiyetle bu işler için büyütülür, hattâ kızlar kendi arzularıyla bu işle meşgul olanlara kaçarlardı. **Nâzım YÜCELT**

